

УДК 34.342.92

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.33.24>

ПРОБЛЕМА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У РОЗРІЗІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Шерстюк Ганна Миколаївна,
orcid.org/0000-0001-9562-3531
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загально правових
дисциплін
(Херсонський факультет Одеського
державного університету внутрішніх
справ, м. Херсон, Україна)

Під час реформування українського законодавства у сфері адміністративного процесу актуальним залишається питання виконання судових рішень, оскільки саме ця завершальна стадія є на сьогоднішній день найскладнішою та найактуальнішою, зокрема щодо належного захисту та відновлення порушених прав фізичних та юридичних осіб. Поставлене питання тісно пов'язане з метою існування інституту адміністративного процесу, оскільки його примусовий характер повинен розповсюджуватись не тільки на порядок розгляду кожної окремої ситуації і прийняття обгрунтованого та законного рішення, а й на своєчасне виконання такого рішення з метою недопущення порушень основоположних принципів адміністративної діяльності в цілому.

Незважаючи на постійне удосконалення судової практики, впровадження пілотних рішень Європейського суду з прав людини до законодавчої діяльності, виконання судових рішень залишається в неефективному стані, що не може негативно не впливати на розбудову державності України, яка протягом останніх десятиліть намагається впровадити основоположні принципи забезпечення прав, свобод і законних інтересів кожного.

Дослідження провідних українських та європейських науковців щодо визначення ключових аспектів виконання судових рішень мають досить вагоме підґрунтя для розробки на державному рівні концепції для впровадження дієвих механізмів виконання судових рішень. Так, праці Констанція О.В., Сасевич О.М., Якимчука С.О., Вігьє Ж., Дешка Л.М., Кошкош О.О., Манна Томаса, Мельник Р.В., Бевзенка В.М., Комзюка А.В. та інших становлять теоретичне підґрунтя для формування судової практики, яка зокрема полягає в установленні судового контролю за належним виконанням судових рішень, для розробки змін до чинних нормативно-правових актів у сфері виконання судових рішень зокрема судів адміністративної юрисдикції, а також для використання у практичній діяльності органів, які відповідають за примусове виконання рішень судів.

Метою цього наукового дослідження є визначення проблематики виконання судових рішень, як частини завершальної стадії адміністративного процесу в Україні, для модернізації практичної діяльності суб'єктів владних повноважень спрямованої на належне відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб

Ключові слова: адміністративний процес, виконання судових рішень, невідворотність виконання судових рішень, верховенство права.

THE PROBLEM OF ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS IN THE CONTEXT OF THE ADMINISTRATIVE PROCESS OF UKRAINE

Sherstyuk Anna Mykolaivna,
orcid.org/0000-0001-9562-3531
Doctor of Law,
Associate Professor of the Department
of General Legal Disciplines
(Kherson Faculty of Odessa State
University of Internal Affairs, Kherson,
Ukraine)

In the course of reforming the Ukrainian legislation in the field of administrative procedure, the issue of enforcement of court decisions remains relevant, since this final stage is by far the most difficult and urgent, in particular, with regard to proper protection and restoration of violated rights of individuals and legal entities. This issue is closely related to the purpose of the institution of administrative process, since its coercive nature should extend not only to the procedure for considering each individual situation and making a reasoned and lawful decision, but also to the timely execution of such a decision in order to prevent violations of the fundamental principles of administrative activity in general.

Despite the constant improvement of judicial practice, the introduction of pilot judgments of the European Court of Human Rights into legislative activities, the enforcement of court decisions remains ineffective, which cannot but negatively affect the development of the statehood of Ukraine, which has been trying to implement the fundamental principles of ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of everyone in recent decades.

The research of leading Ukrainian and European scholars on the key aspects of the enforcement of court decisions provides a solid basis for developing a concept at the state level for the implementation of effective mechanisms for the enforcement of court decisions. Thus, the works of Konstantii O. V., Sasevych O. M., Yakymchuk S. O., Vigier J., Deshko L. M., Koshkosh O. O., Mann Thomas, Melnyk R. V., Bevzenko V. M., Komziuk A.V. and others form the theoretical basis for the formation of judicial practice, which, in particular, consists in establishing judicial control over the proper enforcement of court decisions, for developing amendments to the current regulatory legal acts in the field of enforcement of court decisions, in particular, of courts of administrative jurisdiction, and for use in the practical activities of the agencies responsible for the enforcement of court decisions.

The purpose of this research is to identify the issues related to the enforcement of court decisions as part of the final stage of the administrative process in Ukraine, in order to modernize the practical activities of public authorities aimed at the proper restoration of violated rights, freedoms and legitimate interests of individuals and legal entities

Key words: administrative process, enforcement of court decisions, inevitability of enforcement of court decisions, rule of law.

Актуальність дослідження. В умовах дотримання принципу верховенства права в діяльності суб'єктів владних повноважень не можна залишити без уваги питання затягування або взагалі невиконання судових рішень в адміністративному процесі, які повинні сприяти швидкому та своєчасному припиненню порушень прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Розриття проблеми сприятиме підвищенню рівня нормативно-правових актів у сфері виконання судових рішень, що матиме позитивний результат для підвищення рівня довіри населення України до судової системи та до держави в цілому.

Огляд останніх досліджень. Поставлене питання протягом останніх років досліджували потужні українські та європейські науковці такі, як Константий О. В., Сасевич О.М., Якимчук С. О., Вігьє Ж., Дешко Л. М., Кошкош О. О., Манн Томас, Мельник Р.В., Бевзенко В.М., Комзюк А.В. та інші, які в своїх працях акцентували увагу на доцільність запровадження дієвих механізмів щодо контролю і нагляду за своєчасним виконанням рішень українських судів.

Мета статті полягає в розкритті проблематики виконання судових рішень, як частини завершальної стадії адміністративного процесу в Україні, для модернізації практичної діяльності суб'єктів владних повноважень спрямованої на належне відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Виклад основних положень. Одним з найбільш важливих етапів всього інституту адміністративного процесу є безпосереднє виконання судових рішень. Правничі осередки України часто наголошують на тому, що в українських реаліях виконати рішення набагато складніше, аніж домогтися його прийняття на власну користь. При цьому не викликає сумнівів, що ефективний захист прав заінтересованої сторони можливий тільки за умови своєчасно виконаного рішення.

Далеко не завжди рішення, прийняте на користь тієї чи іншої сторони, виконується добровільно. Навпаки більш розповсюджені випадки, коли особі не обійтися без примусового виконання, тобто без звернення до виконавчої служби або іншого уповноваженого органу (на кшталт Державної казначейської служби України), в яких є широкий інструментарій дій, направлених на стимулювання «боржника» відновити порушені права «стягувача». Природно, що виконавча служба чи інший уповноважений орган, навіть при професійному виконанні своїх обов'язків, не можуть гарантувати особі беззаперечного поновлення її прав та/або законних інтересів, адже законодавство рясніє юридичними лазівками, які можуть застосовуватися проти заінтересованої особи. Боротьба за виконання судового рішення буває ще більш запеклою, аніж сам судовий спір.

Як доречно зауважує в своїх працях О. В. Константий, забезпечення захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб у публічно-правових відносинах не завершується отриманням судового рішення, побудованого на засадах законності та верховенства права. Особливої уваги вартий механізм гарантування вчасного та повного виконання з боку відповідача відміченого рішення, адже в переважній більшості випадків годі й розраховувати на добровільне виконання [1].

Традиційно склалося, що виконання судових рішень привертає до себе увагу не тільки спеціалістів в різних галузях права, а й пересічної громадськості [2]. Інтерес українців до інституту виконання судових рішень не викликає здивування, адже потенційно будь-яка особа може опинитися в ситуації, коли на її користь прийнято судове рішення, яке потребує примусового виконання.

Міжнародні експерти в один голос заявляють, що розбудова дієвої судової системи в Україні напряму залежить від того, наскільки якісно будуть виконуватися рішення, що виносяться судами. Складнощі у виконанні судових рішень не тільки порушують реалізацію права на судовий захист в повній мірі, а й підривають довіру суспільства до державних інституцій. Особа, яка зіткнулася із неможливістю виконати рішення, винесене на її користь, втрачає будь-яку віру в те, що закон працює, поступово стверджуючись в його нежиттєздатності [3].

Законодавець, розуміючи важливість усунення перешкод у виконанні судових рішень, постійно доповнює або модернізує національні норми права, намагаючись здійснити якомога краще регулювання суспільних відносин в даній сфері. Так, Основний Закон України зауважує, що обов'язковість виконання судових рішень

є конституційною засадою судочинства в державі. Відмічена конституційна засада судочинства відтворена й в положеннях КАС України, як один з принципів адміністративного судочинства. Крім цього, певні аспекти виконання судових рішень містяться у Законі України «Про судоустрій та статус суддів» [4], Законі України «Про виконавче провадження» [5], Законі України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» [6] тощо.

Відмічені нормативно-правові акти та деякі інші суміжні з ними проголошують позитивні та докладні положення щодо виконання судових рішень, але ж на практиці виявляються не спроможними дієво працювати. Кількість справ, які роками не виконуються в Україні постійно збільшується, що викликає істотне занепокоєння. Абсолютно справедливим буде зауваження, що проблеми із виконанням судових рішень характерні й для багатьох європейських держав, навіть тих, які відрізняються високою економічною потужністю та розвиненістю державних інституцій. Так, зокрема, французькі дослідники останнім часом все більше наголошують на тому, що виконавчий напис в адміністративних справах у Франції поступово втрачає свою силу, а органи публічної адміністрації знаходять все більше варіантів уникнення виконання судових рішень [7]. Загальна тенденція до зменшення кількості виконуваних судових рішень в європейських державах почала складатися ще наприкінці 90-х років ХХ століття. Наслідком цього стала розробка в 2003 році спеціальної Рекомендації РЕС 16 державам-членам про виконання адміністративних та судових рішень в галузі адміністративного права. Головна теза виданого документу – обов'язок покладений на країн-учасниць Ради Європи щодо виконання судових рішень в розумний строк. В тексті рекомендації зауважено, що на випадок невиконання судового рішення в державах повинні бути розроблені відповідні механізми реагування. Такими механізмами пропонується визнати накладання певних штрафів та судових заборон [8]. Вітчизняні науковці звертають увагу на те, що низький процент виконання судових рішень напряму впливає на стан національної безпеки держави і цілком логічно, що більше половини рішень ЄСПЛ проти України встановлюють наявність порушення права приватної особи на судовий захист через невиконання або недотримання розумних строків виконання судових рішень [9]. Так, наприклад, у справі «Калашников проти України» Європейський Суд дійшов висновку, що надмірна затримка у виконанні рішення суду багато в чому пов'язана саме з неякісною організацією судової системи та невжиттям з боку держави відповідних бюджетних та законодавчих заходів, направлених на виконання (п. 25) [10]. Зазначений висновок Європейського Суду цілком збігається з тією позицією, яка була зауважена ним же за чотири роки до справи Калашникова у справі «Шмалько проти України», відповідно до якої держава в жодному разі не може виправдовувати невиконання рішення нестачею коштів [11]. Також у справі «Шмалько проти України» відмічається, що право на захист цивільних прав фізичної особи фактично є ілюзорним, якщо остаточне судове рішення, яке набрало законної сили, неможливо виконати на шкоду тій стороні, яка виграла судову справу (п. 43). Багаторазово ЄСПЛ робив й глобальні висновки стосовно того, що саме держава повинна реалізовувати належний контроль за виконанням судових рішень, прийнятих проти її інституцій та сприяти відновленню приватних прав фізичних осіб. Зокрема, така позиція викладена у справах «Войтенко проти України» [12], «Козачек проти України» [13] та деяких інших.

Висновки, які підтверджують тезу стосовно того, що обов'язковість виконання судового рішення є системоутворюючою складовою ефективної роботи судової системи передбачаються й в рішеннях ЄСПЛ стосовно інших держав. Так, наприклад, у справі «Горнсбі проти Греції» Міністерство освіти Греції не виконало рішення Вищого

адміністративного суду країни, який в свою чергу визнав незаконною відмову суб'єкта владних повноважень у наданні дозволу на відкриття приватного закладу освіти двом іноземцям. ЄСПЛ надав висновок, що виконання будь-якого судового рішення повинно розглядатися, як невід'ємна частина «судового розгляду» й лише в такому разі не буде мати місце порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [14]. Не менш цікава позиція ЄСПЛ міститься й у справі «Чернін проти Чеської Республіки», відповідно до якої Європейський Суд відмітив, що адміністративні органи повинні ретельно підходити до виконання рішень, прийнятих проти них та бажано добровільно виконувати судові приписи. Відмова у виконанні рішення національного суду або усвідомлене затягування виконання являються порушенням права особи на ефективний судовий захист, що повинно осуджуватися з боку найвищих державних інстанцій [15]. З наведених прикладів простежується позиція Європейського Суду, яка зводиться до того, що будь-яка затримка у виконанні рішення національного суду є порушенням норм Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини, а саме порушенням права особи на судовий захист в межах розумних строків [16].

Виходить, що держава повинна не лише забезпечити доступ до правосуддя та гарантувати справедливий суд кожному в країні, а й організувати якомога швидше втілення в життя тих приписів, які були встановлені в ході розгляду справи судом.

Європейські держави намагаються прислухатися до порад та висновків Європейського суду та вдосконалити державні механізми виконання судових рішень, аби підвищувати власний імідж в очах світового співтовариства. На жаль, Україна йде іншим шляхом.

Україна стала чи не першою країною, яка вщент провалила виконання пілотного рішення Європейського Суду. З наведеного вище можна побачити, що перші роки ХХІ століття ознаменувалися великою кількістю справ громадян України проти своєї держави в справах щодо невиконання або надмірно затриманого виконання судових рішень. Європейський Суд спершу вважав, що ситуацію можна виправити за допомогою окремих рішень, прописаних максимально детально та зрозуміло. Втім, згодом Європейський Суд зрозумів марність такої позиції й, аби допомогти Україні, звернувся до нового на той момент інституту в своїй діяльності – процедури пілотних рішень. Пілотним рішенням ЄСПЛ визнається таке рішення, де вказується природа системної проблеми, що призводить до порушень положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також зазначаються ті заходи, які необхідно застосувати для усунення системних порушень. Зазвичай, процедура пілотного рішення застосовується у випадку наявності великої кількості справ з одним й тим самим предметом спору або у разі наявності великої кількості справ, які витікають із помилкового функціонування національних органів. Відносно України ЄСПЛ приймав декілька пілотних рішень, проте, повністю проваленим та фактично невиконаним виявилось одне – пілотне рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» [17]. Пілотне рішення по відміченій справі здавалося оптимальним виходом із тієї ситуації, яка склалася на той момент, а саме величезної кількості справ в Європейському Суді з приводу невиконання судових рішень в Україні. У справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» ЄСПЛ детально вказав на сутність проблематики й зауважив, що потрібно зробити Україні аби подолати відмічену проблематику. Спершу здавалося, що Україна нарешті дослухається до порад ЄСПЛ, адже, багато в чому саме на виконання приписів, передбачених у рішенні «Юрій Миколайович Іванов проти України», було прийнято Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Відміченим Законом було детально прописано

процедуру виконання рішень, боржником за якими виступають державні органи або юридичні особи державної форми власності. Цим же Законом на Державну казначейську службу України було покладено обов'язок щодо сплати відшкодувань за рішеннями, в яких стороною, що програла, виявлялися державні органи. Проте зазначений Закон не зміг вирішити всіх проблем із виконанням судових рішень. В держави не вистачало коштів погасити навіть половини загальної заборгованості державних органів перед приватними особами. Враховуючи таку ситуацію, було прийнято ще один Закон – «Про внесення змін до деяких законів України щодо виконання судових рішень», який передбачав розстрочення заборгованості, яка існувала на той момент, за судовими рішеннями проти держави [18]. На сьогоднішній день ситуація мало змінилася. Економіка України переживає не найкращі часи й зрозуміло, що бюджет держави не в змозі задовольнити вимоги всіх осіб, що свого часу виграли справу проти України в Європейському Суді. Перевага надається тим особам, рішення відносно яких були прийняті раніше, а також тим, хто є старшими за віком. З наведеного слідує, що Україна здійснила спробу змінити ситуацію із виконанням судових рішень, але на практиці бажаних результатів досягнуто не було. Крім того, кількість звернень до ЄСПЛ, за підсумком, не зменшилася, а стала ще більшою. Відтак міжнародна спільнота одноголосно вважає, що за весь період до теперішнього часу Україна не виявила належного прагнення до якісних змін.

Навіть більше того, в практиці Європейського Суду виникла безпрецедентна ситуація, якої зазначений орган не знав ніколи раніше за всю свою історію. Своєю бездіяльністю щодо покращення виконання судових рішень Україна де-факто перетворила Європейський Суд в частину системи виконання судових рішень національних судів. Склалося так, що єдиним шансом для особи дійсно виконати рішення, отримане на власну користь, стало звернення до Європейського Суду. Певним чином ЄСПЛ став виконувати функцію фільтру для української системи правосуддя в контексті того, які рішення підлягають виконанню, а які ні. Представники Європейського Суду неодноразово зізнавалися в тому, що Україна у відміченому питанні поставила їх в глухий кут. Недоліки в роботі власної судової системи та власних державних органів Україна зробила головним боєм й ЄСПЛ. Справи щодо неможливості виконання судових рішень або затримки такого виконання в буквальному сенсі заповнили Європейський Суд. За деякими даними Європейський Суд кожен місяць поповнюється близько двомастами справами з приводу невиконання судових рішень в Україні.

Такий нонсенс змусив Європейський Суд прийняти, в певному сенсі, революційне рішення, яке знайшло своє відображення у справі «Бурмич та інші проти України». Висновки, передбачені у цьому рішенні, зумовлені безпрецедентною поведінкою українського уряду та відсутністю прогресу після пілотного рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України». Фактично рішенням у справі «Бурмич та інші проти України» Європейський Суд повторно зобов'язав Україну виконати рішення у справі Іванова та нарешті відшукати довгострокове вирішення проблеми невиконання рішень національних судів. Дослідники наголошують на тому, що рішення ЄСПЛ у справі «Бурмич та інші проти України» демонструє певну межу терпіння Європейського Суду. ЄСПЛ укорінився в думці, що його інструментарію не вистачає для дієвого впливу на уряд України. Можна сказати, що Європейським Судом було визнано поразку та постановлено передати всі існуючі справи та ті, що будуть з'являтися у майбутньому, до політичного органу – Комітету міністрів Ради Європи. При цьому кожна справу юридично окремо не розглядатимуть. Наслідок від подібного самоусунення Європейського Суду досить негативно відобразиться на пересічних громадянах України, які прагнули отримати захист у європейській судовій інстанції.

Передавши однотипні справи щодо затримки у виконанні судових рішень на відкуп Комітету міністрів, ЄСПЛ позбавив заявників можливості індивідуального підходу до вирішення їх справ. В свою чергу Комітет міністрів, поки що, не може ефективно заохотити Україну до виправлення ситуації та не придумав реального механізму втілення в життя рішень ЄСПЛ [19].

На власний погляд, позиція Європейського Суду виглядає щонайменше суперечливо. З одного боку український уряд сам спровокував таку ситуацію, а ЄСПЛ й дійсно обмежений у впливі на окремо взяті держави (Європейський Суд може лише давати певну настанову щодо, так званої, «справедливої сатисфакції», а всі інші способи виконання його рішення вже вправі обирати сама держава), але, поглянувши з іншої сторони, можна дійти думки, що подібними діями Європейський Суд провокує інші держави йти українським шляхом та ігнорувати рішення міжнародно-правової інстанції або навмисно затягувати їх виконання. В якійсь мірі ЄСПЛ розписався в своїй неспроможності. Не випадково частина суддів Великої Палати Європейського Суду в окремій думці по справі «Бурмич та інші проти України» висловилися, що рішення по Україні робить сотні та тисячі невинних осіб заручниками ситуації, що не відповідає доктринальним засадам захисту прав людини.

Що ж до України, то в контексті наведеного є потреба відмітити, що наша держава спочатку створила проблему невиконання судових рішень для своїх громадян, а пізніше перенесла її й в міжнародно-правову сферу, сповістивши весь світ в нездатності самотійно дієво корегувати національні недоліки державних інституцій.

Можна не безпідставно вважати, що за умови виконання судових рішень у адміністративних справах в 90–100% випадків істотно знизиться загальний рівень правопорушень в адміністративній сфері, адже неминучість реалізації покарання за скоєнні дії повинна виступати гарним застережливим механізмом. Найголовніша задача для української політичної верхівки полягає в тому, аби прибрати ігнорування проблеми із виконанням судових рішень та дослухатися до порад, які неодноразово зазначалися Європейським судом. Кожному представнику влади варто згадати, що виконання судових рішень, їхня невідворотність – це певний базис всього судочинства в будь-якій демократичній державі.

Діюче адміністративне законодавство України говорить про те, що рішення суду, які набрали законної сили є обов'язковими до виконання на території всієї країни всіма фізичними та юридичними особами, а також органами із владно-управлінськими функціями. Зазначену обов'язковість виконання можна пояснити через неможливість зміни або скасування відповідного рішення будь-яким органом, за винятком суду вищої інстанції.

Цікаво, що частина науковців і практиків настільки зневірилися у добровільному виконанні судового рішення, що прирівнюють виконання рішення суду з обов'язковим примусом до цього з боку уповноважених органів та осіб. Розгляд виконання судового рішення обов'язково через призму примусу дещо звужує сенс даного інституту, тому формально ототожнювати виконання судового рішення із обов'язковим примушуванням не варто, але з практичної точки зору це здається логічним.

Одною з головних проблем при реалізації рішень суду вбачається низький рівень якості самого рішення. При цьому спеціалісти, майже однотайно, звертають увагу на те, що якість судового рішення виступає головною запорукою його вдалого виконання. З огляду на це, ефективне виконання рішення вбачається можливим за умови, що суд з самого початку процесу буде опікуватися повним, всебічним та об'єктивним розглядом справи. Як приклад, можна навести ситуацію, коли для реального захисту прав позивача необхідно застосувати інститут забезпечення позову, адже, якщо

не зробити цього вчасно, цілком ймовірно, що після винесення рішення та набрання ним законної сили виконати його буде вже неможливо. Навіть при очевидній необхідності застосування заходів щодо забезпечення позову та подачі відповідного клопотання, оформленого належним чином, далеко не факт, що суд задовольнить таке клопотання (такого роду клопотання взагалі задовольняються вкрай неохоче) [20].

Не менш важливо, аби судді чітко формулювали резолютивну частину рішення, бо в іншому випадку може виникнути необхідність у роз'ясненні судового рішення чи внесенні в нього змін, що також заважає виконати його в розумні строки.

Виходячи з того, що проблеми із виконанням рішень суду, як майнового, так й немайнового характеру в українському адміністративному процесі стали системними, законодавець передбачив спеціальні засоби судового контролю за процесом виконання, що являє собою особливий вид процесуального захисту приватних прав фізичних та юридичних осіб. Авжеж, судовий контроль безпосередньо не забезпечує виконання судового рішення втім істотно сприяє його вчасній та ефективній реалізації [21].

В своєму дисертаційному дослідженні М. І. Труш доцільно наголошує на тому, що діюче адміністративно-процесуальне законодавство передбачає такі спеціальні засоби контролю за виконанням судового рішення: надання звіту про виконання судового рішення; накладання штрафу за невиконання судового рішення та визнання протиправності рішень, дій чи бездіяльності, здійснених владним суб'єктом – відповідачем на виконання рішення суду [22].

Подання звіту та накладання штрафу є досить дієвими засобами судового контролю за виконанням рішення на сьогоднішній день, хоча так було не завжди. Адміністративно-процесуальне законодавство України не встановлює чітких обмежень стосовно того, коли саме повинно бути вирішено питання щодо встановлення судового контролю. Теоретично відмічене питання може вирішуватися, як безпосередньо в судовому рішенні, так й в окремій ухвалі після винесення рішення по справі [23].

Великий табір науковців зауважує й на тому, що в українських реаліях непогано було б наділити суд можливістю приймати управлінське рішення замість органу публічної адміністрації у чітко передбачених випадках. За основу пропонується взяти досвід країн із розвинутою адміністративною юстицією. Так, в своєму рішенні суд чітко визначає термін, в який суб'єкт владних повноважень повинен виконати судові приписи. Якщо по закінченню визначеного строку суб'єкт владних повноважень не видав відповідного адміністративного акту, замість нього це може зробити суд, керуючись адміністративним розсудом належним органу публічної адміністрації, який не спромігся виконати судове рішення. Такий механізм вже не один рік успішно функціонує в Австрії.

Висновок. Отже, підсумовуючи все вищевикладене в даному підрозділі, є потреба зазначити, що в контексті адміністративного процесу одним з ключових питань завжди постає питання щодо виконання судового рішення. Часто на момент, коли рішення набрало законної сили, виконати його вже неможливо. Подібні випадки, на жаль, є непоодинокими й, аби змінити ситуацію на краще, треба дещо змінити загальний підхід до виконання судових рішень в адміністративних справах на загальнодержавному, доктринально-правовому рівні. Варто прискіпливо вивчати поради Європейського Суду та ретельно підходити до складання повного тексту рішення в кожній, окремо взятій справі. Саме якість судового рішення виступає головною запорукою ефективності його подальшого виконання. Досить докладним здається й механізм судового контролю за виконанням рішень. Проте в структурі судового контролю за виконанням рішення доцільно було б змінити норми, які пов'язані із накладанням

штрафів за наслідком розгляду звіту або його неподання. Виключна відповідальність керівника не завжди логічна, а відтак повинна бути змінена на конкретизовану відповідальність тієї особи, яка винна у невиконанні судового рішення.

Україні очевидно треба боротися із проблемою невиконання судових рішень не тільки в адміністративному процесі, а й в усіх інших. В іншому випадку Україна так й залишиться в очах європейської спільноти, як країна, де неможливо реально захистити приватні права фізичних або юридичних осіб від свавілля органів публічної адміністрації. Присутніми є обґрунтовані сподівання стосовно того, що принцип обов'язковості судових рішень для всіх та кожного не буде надалі залишатися «мертвою нормою», а поступово дійсно втілиться в життя. Не викликає сумнівів, що без реального виконання судових рішень не може йти мова ані про правову державу, ані про правове суспільство.

Список використаних джерел:

1. Константи́й О. В. Захист прав фізичних та юридичних осіб в адміністративному судочинстві: проблеми теорії і практики: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Олександр Володимирович Константи́й; Міністерство освіти і науки України; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2015. с. 340.
2. Сасевич О. Процесуальні аспекти вирішення питання щодо компенсації за час затримки у виконанні рішення суду. *Право України*. 2014. № 3. с. 125.
3. Якимчук С. О. Правовий статус органів примусового виконання судових рішень та шляхи їх реформування. *Університетські наукові записки*. 2009. № 3. с. 94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_3_19 (дата звернення 10.06.2024)
4. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 10.07.2024)
5. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення 10.06.2024)
6. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 р. № 4901-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17#Text> (дата звернення 10.06.2024)
7. Вігьє Ж. Адміністративна юстиція. Ж. Вігьє. пер. з франц. А. Корнійчука. Київ. Конус-Ю. 2008. с. 154.
8. Про виконання адміністративних рішень і судових рішень у галузі адміністративного права. Рекомендація від 09.09.2003 р. № Rec (2003) 16/ Комітет міністрів Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_692 (дата звернення 10.06.2024)
9. Дешко Л. М. Виконання рішень національних судів: принципи Європейського суду з прав людини / Л. М. Дешко, Ю. В. Мазур. *Публічне право*. 2012. № 4. С. 167–168.
10. Рішення у справі «Калашников проти України» (Заява № 22708/02). Рішення, Справа від 11.12.2008 р. Європейський Суд з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_430#Text (дата звернення 10.06.2024)
11. Рішення у справі «Шмалько проти України» (Заява № 60750/00). Рішення, Справа від 20.07.2004 р. Європейський Суд з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226#Text (дата звернення 09.06.2024)
12. Рішення у справі «Войтенко проти України» (Заява 18966/02). Рішення, Справа від 29.06.2004 р. Європейський Суд з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_223#Text (дата звернення 11.06.2024)

13. Рішення у справі «Козачек проти України» (Заява № 29508/04). Рішення, Справа від 07.12.2006 р. Європейський Суд з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_196#Text (дата звернення 11.06.2024)
14. Рішення у справі «Горнсбі проти Греції» (Case of Hornsby v. Greece): Рішення, Справа від 19.03.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_079 (дата звернення 10.06.2024)
15. Рішення у справі «Рудольф Чернін проти Чеської Республіки» (Mr. Rudolf Czernin v. Czech Republic). Рішення, Справа від 29.03.2005 р. Європейський Суд з прав людини. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/823-1998.html> (дата звернення 10.06.2024)
16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#-Text (дата звернення 11.06.2024)
17. Пілотне рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (Заява № 40450/04): Рішення, Справа від 15.10.2009 р. Європейський Суд з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479#Text (дата звернення 11.06.2024)
18. Кошкош О. О. Способи захисту прав адміністративним судом у межах судового контролю за виконанням рішень. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. Вип. 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jjrc_2018_6_16 (дата звернення 11.06.2024)
19. Правова безвихідність для людей від Європейського суду URL: www.i-law.kiev.ua/правова-безвихідь-для-людей-від-європ/ (дата звернення 11.06.2024)
20. Крупчан О. Виконання рішень адміністративних судів: проблеми та шляхи їх вирішення / О. Крупчан, В. Перепелюк. *Юридична Україна*. 2010. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2010_2_3 (дата звернення 11.06.2024)
21. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччина, Україна): Наук.-практ. Посібник. Манн Томас, Мельник Роман, Бевзенко Володимир, Комзюк Анатолій; пер. та адапт. з нім. Мельника Романа, за заг. ред. Бевзенка Володимира. Київ: Алерта, 2013. с. 289.
22. Труш М. І. Судове рішення в адміністративному процесі: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» Львів, 2017. с. 167.
23. Івасин О. Р. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві: спеціальні способи. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право*. 2017. № 4. с. 84–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2017_4_16 (дата звернення 11.06.2024)